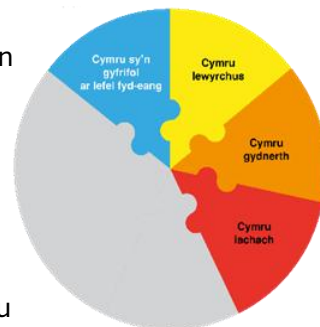


Amcan Llesiant 2

Ymateb i'r argyfwng natur a hinsawdd a galluogi cymunedau cysylltiedig

Pam Mae Hyn yn Bwysig fel Maes Ffocws:

Mae gan Flaenau Gwent dreftadaeth gyfoethog, a'i hadeiladau a'i chefn gwlad yw'r hyn sy'n ei gwneud yn lle deniadol i fyw, gweithio ac ymweld. Dylid defnyddio'r amgylchedd lleol i helpu i wella iechyd a llesiant teuluoedd a chymunedau a'i wella er mwyn i genedlaethau'r dyfodol barhau i'w mwynhau. Mae awydd gwirioneddol i weld y cymunedau lle mae pobl yn byw yn cael eu cadw'n lân, yn daclus ac yn ddefnyddiadwy, gan greu ardaloedd y gall pobl fod yn falch ohonynt.



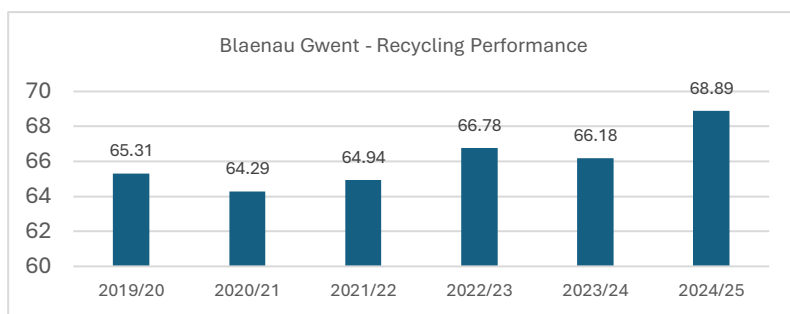
Yr Hyn yr Ydym yn Anelu at ei Gyflawni – I Gyngor Blaenau Gwent leihau ei allyriadau carbon yn sylweddol, a darparu amgylchedd sy'n cefnogi twf a llesiant a chysylltu cymunedau.

Pa mor dda ydyn ni'n gwneud?

Mae'r naratif canlynol yn rhoi myfyrdod gwerthusol o'r gweithgaredd, a gynhaliwyd drwy gydol 2024/25, ar draws meysydd gwasanaeth sy'n cefnogi'r Amcan Llesiant hwn yn uniongyrchol. Mae'r naratif yn adlewyrchu'r hyn sydd wedi mynd yn dda ond hefyd, ac yn bwysicach fyth, ble rydym yn profi heriau. Yna mae'r heriau hyn wedi'u casglu at ei gilydd ar ddiwedd pob adran. Bydd y meysydd hyn yn cael eu nodi fel meysydd ffocws wrth symud ymlaen a byddant yn cael eu hadrodd fel rhan o'n Hunanasesiad nesaf, yn ogystal â monitro perfformiad drwy gydol y flwyddyn.

Lleihau gwastraff a chynyddu ailgylchu

Rhwng 2019/20 a 2023/24, rhagorodd Blaenau Gwent ar darged ailgylchu statudol Llywodraeth Cymru o 64%, gan gyflawni:



Ar gyfer 2024/25, cynyddodd perfformiad ailgylchu i 68.89%. Er bod perfformiad wedi cynyddu, mae Blaenau Gwent wedi methu â chyrraedd targed Llywodraeth Cymru o 70% ar gyfer 2024/25. Mae gwaith yn parhau i leihau faint o wastraff gweddilliol (bagiau du) sy'n cael ei gasglu a chynyddu cyfranogiad mewn ailgylchu ar draws y Fwrdeistref.



Er mwyn i Flaenau Gwent gyrraedd y targed ailgylchu o 70%, byddai angen i'r cyngor leihau gwastraff gweddilliol a chynyddu ailgylchu 376 tunnell. Am bob cynnydd o 1% byddai angen dargyfeirio 339.11 tunnell o'r tunelli gweddilliol i ailddefnyddio/ailgylchu a chompostio tunelli. Mae hyn yn cael ei wneud yn anoddach gan bethau fel gerddi llai yn yr ardal yn gyffredinol, felly mae ffigurau gwastraff gwyrdd yn gyffredinol yn is nag ardaloedd eraill. Mae'n hanfodol bod y Cyngor yn cynnal ac yn gwella ei dargedau ailgylchu gan fod cosb ariannol bosibl yn cael ei gosod gan Lywodraeth Cymru os na chyflawnir y rhain.

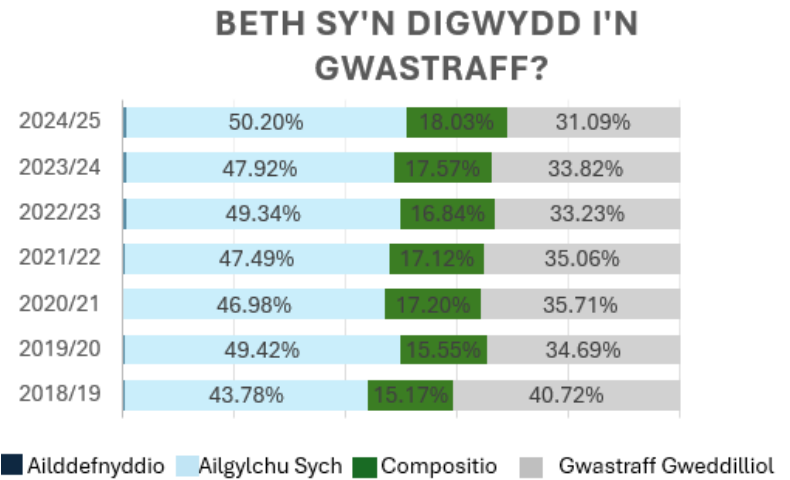
Os gosodir dirwy ar y Cyngor, byddai hyn yn cyfateb i £200 am bob tunnell islaw'r targed. Felly, os yw'r gyfradd ailgylchu bresennol o 68.89% gyda diffyg o 376 tunnell, byddai'n cyfateb i ddirwy o £75,200.

Ar hyn o bryd rydym yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru, trwy Bartneriaethau Lleol a Wrap, i ddatblygu Strategaeth Gwastraff newydd a fydd yn nodi'r heriau yr ydym yn eu hwynebu a'r camau gweithredu strategol y bydd angen i ni eu cymryd i gynyddu ein cyfradd ailgylchu i 70% a thu hwnt a lleihau ein gwastraff cyffredinol.

Dadansoddiad o Berfformiad 2024/25		
	2023/24	2024/25
Chwarter 1 (Ebrill – Mehefin)	70.11%	69.83%
Chwarter 2 (Gorffennaf – Medi)	66.99%	69.27%
Chwarter 3 (Hydref – Rhagfyr)	61.91%	68.40%
Chwarter 4 (Ionawr – Mawrth)	65.42%	68.03%
Blynnyddol (heb ei wirio gan Cyfoeth Naturiol Cymru eto)	66.18%	68.89%

Wrth edrych ar ddadansoddiad o ffigurau tunelledd ar gyfer 2024/25, o'i gymharu â 2023/24, mae'n dangos bod gwastraff gweddilliol, gwastraff bwyd, ailgylchu sych wrth ymyl y ffordd, gwastraff gardd, gwastraff cartref a dderbynnir mewn canolfannau ailgylchu (HWRC) a gwastraff masnachol i gyd wedi cynyddu.

- Mae gwastraff gweddilliol wedi cynyddu 315.591 tunnell (2.51%)
- Mae gwastraff bwyd wedi cynyddu 98.67 tunnell (2.67%)
- Mae ailgylchu sych wrth ymyl y ffordd wedi cynyddu 86.334 tunnell (1.52%)
- Mae gwastraff gardd wedi cynyddu 37.981 tunnell (2.49%)
- Mae gwastraff HWRC wedi cynyddu 279.052 tunnell (4.67%)
- Mae gwastraff masnachol wedi cynyddu 1221.496 tunnell (40.71%)



*Dangosyddion Chwarter 4 heb eu cymeradwyo gan Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) eto, ond mae'n annhebygol y bydd y ffigurau'n newid.



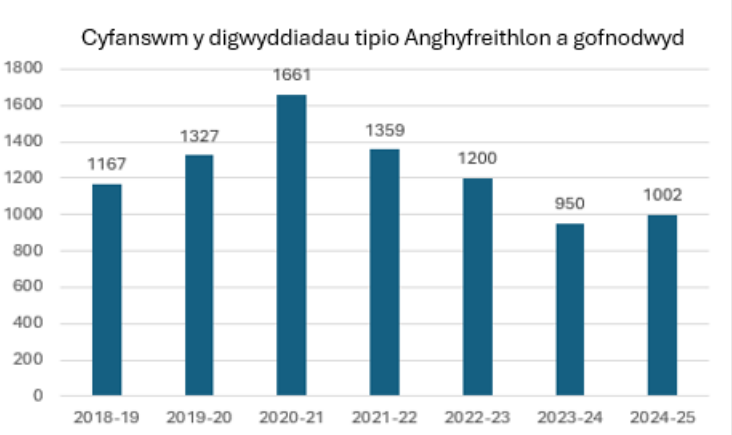
Cynyddwyd y gyfradd ailgylchu statudol yng Nghymru i 70% yn 2024/25, ac er bod y Cyngor wedi gwneud gwelliannau mawr yn ein cyfradd ailgylchu, mae arwyddion cynnar o berfformiad yn dangos na fydd y Cyngor yn cyflawni'r targed hwn. Mae swyddogion wedi ymgysylltu â Llywodraeth Cymru, trwy Bartneriaethau Lleol a Wrap, i ddatblygu Strategaeth Gwastraff ac Ailgylchu newydd sy'n manylu ar weledigaeth y dyfodol ar gyfer y gwasanaeth a'r camau gweithredu sydd eu hangen i gyflawni a mynd y tu hwnt i 70%. Y cam nesaf yw ymgynghori â'r cyhoedd yn 2025.

Tipio Anghyfreithlon a Glanhau Strydoedd

Mae defnyddio unedau teledu cylch cyfyng ar draws Blaenau Gwent yn parhau i dargedu cilfannau priffyrdd a lleoliadau gwledig sy'n destun tipio anghyfreithlon toreithiog. Cyhoeddodd Blaenau Gwent 110 o hysbysiadau cosb sefydlog (HCS) tipio anghyfreithlon gwerth £400 ar gyfer 23/24 ac mae gostyngiad bach wedi bod eleni gyda 109 o hysbysiadau cosb sefydlog (HCS) tipio anghyfreithlon gwerth £400 wedi'u cyhoeddi rhwng Ebrill 2024 a Mawrth 2025.

2024/2025	Nifer a gofnodwyd
Nifer y digwyddiadau tipio anghyfreithlon	1002
Nifer yr hysbysiadau cosb sefydlog sbwriel a gyhoeddwyd	412
Nifer yr hysbysiadau cosb sefydlog Rheoli Cŵn a gyhoeddwyd	20
Dyletswydd Gofal Masnachol	22
Dyletswydd Gofal Cartref	8

Yn ystod y flwyddyn 2024/25, cyhoeddwyd cyfanswm o 22 o HCS Dyletswydd Gofal Masnachol gwerth £300 i fusnesau nad oedd ganddynt drefniadau gwaredu gwastraff priodol ar waith, tra bod 8 o ddeiliaid tai wedi derbyn hysbysiadau cosb sefydlog o £300 am fethu â gwirio bod eu gwastraff wedi'i drosglwyddo i gludwr gwastraff awdurdodedig. Erlynwyd 4 unigolyn am amrywiol droseddau gwastraff a arweiniodd at ddirwyon a chostau gwerth £5,913 gan y Llysoedd.



Tai ac Ynni

Mae cyflwyno ECO4Flex (cynllun i nodi eiddo domestig sydd angen mesurau gwella ynni) ym Mlaenau Gwent, trwy bartneriaeth Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (CCR), wedi dod â manteision a chyfyngiadau. Er bod y model CCR yn darparu dull rhanbarthol strwythuredig a mynediad at bartneriaid cyflawni fel EDF a Citi Energy, mae'r nifer sy'n ei gymryd yn lleol wedi aros yn isel. Gostyngodd nifer yr aelwydydd sy'n elwa o fesurau ynni o 32 yn 2023/24 i ddim ond 5 yn 2024/25, er gwaethaf y ffaith bod y fframwaith ar waith. Mewn ymateb i'r dirywiad hwn, lansiwyd ymgyrch dargedig ym mis Mawrth 2025, gyda Citi Energy yn estyn allan at oddeutu 6,600 o eiddo a gafodd sgôr EPC E, F, neu G trwy bost uniongyrchol, gyda chymorth hyrwyddo cyfryngau cymdeithasol. Fodd bynnag, dim ond pedwar esiampl a gynhyrchwyd gan yr ymgyrch, gan dynnu sylw at yr anhawster o droi ymwybyddiaeth yn weithredu. Mae'r canlyniad hwn yn awgrymu y gallai'r model CCR, er ei fod yn gyson, fod yn brin o hyblygrwydd i fynd i'r afael yn llawn â heriau cyflawni lleol. Er mwyn gwella ymatebolrwydd ac ymgysylltiad, mae'r Cyngor bellach yn archwilio llwybrau cyflawni cyflenwol i gynyddu nifer y bobl sy'n cymryd ECO4Flex ar draws y fwrdeistref.



Cynllun Ynni Ardal Leol (LAEP) - system ynni cyfan, gan edrych ar ynni o'r Sectorau Domestig, Diwydiannol, Masnachol, Cyhoeddus, Amaethyddiaeth a Thrafnidiaeth

Yn ystod 2024/25 cynhyrchwyd Cynllun Ynni Ardal Leol (LAEP) gyda chyllid gan Lywodraeth Cymru. Mae'r LAEP yn amlinellu sut y gallai system ynni carbon sero net edrych yn 2050 ar gyfer Blaenau Gwent. Mae'r LAEP yn nodi graddfa'r trawsnewidiad sydd ei angen i newid i system ynni sy'n seiliedig yn bennaf ar drydan adnewyddadwy. Mae'r LAEP yn nodi camau gweithredu ar gyfer amrywiaeth o sefydliadau ac mae'r cyngor wedi ymrwymo i fwrw ymlaen â rhai o'r camau gweithredu a nodwyd a chefnogi, mewn egwyddor, y rhai y bydd angen cyllid ychwanegol arnynt.

Mae'r Cyngor yn parhau i ymchwilio i gyfleoedd ar gyfer caffael carbon isel a di-garbon o fewn portffolio landlordiaid corfforaethol, gan gynnwys:

- Gosodiadau PV newydd yn Ysgol Gynradd Willowtown, Ysgol Gynradd Rhos y Fedwen, Canolfan Hamdden Abertyleri a Chanolfan Chwaraeon Glynabw
- Gosod technolegau carbon isel, gan gynnwys goleuadau LED newydd, yn Ysgol Gynradd Coed y Garn, Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Santes Fair ac Ysgol Gynradd Georgetown; a
- Gosod technolegau carbon isel/di-garbon newydd mewn adeiladau newydd a gwaith adnewyddu mawr yn Ysgol Gynradd newydd Glyncoed, Capel y Drindod, Hen Lyfrgell Abertyleri, a'r Ysgol Gynradd Cyfrwng Cymraeg newydd

Mae gwaith o amgylch datblygu Prosiectau Ynni yn parhau gyda chynnydd yn cael ei wneud ar Dyrbin Gwynt Dyffryn Tawel. Mae hwn bellach wedi cael caniatâd cynllunio a bydd yn cael ei symud ymlaen i gaffael pan fydd yr achos dros fuddsoddi yn cael ei ailbenderfynu. Mae gwaith yn parhau ar ddatblygu a gosod seilwaith ar gyfer fflyd Blaenau Gwent, ysgolion ac adeiladau'r Cyngor.

Bioamrywiaeth

Mae gan bob Cyngor yng Nghymru ddyletswydd gyfreithiol drwy Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 i geisio cynnal a gwella bioamrywiaeth a hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau.

Ym mis Medi 2024, cyhoeddodd y Cyngor argyfwng natur yn ffurfiol i gydnabod y bygythiad sylweddol a achosir gan fioamrywiaeth sy'n dirywio o fewn y fwrdeistref. Er mwyn mynd i'r afael â'r mater hwn a diogelu bioamrywiaeth leol ar gyfer y dyfodol, mabwysiadodd y Cyngor [Gynllun](#) Gweithredu Adfer Natur Lleol sy'n anelu at leihau neu atal colli cynefinoedd naturiol ymhellach.

Mae gan y cynllun 6 amcan allweddol:

- **Amcan 1:** Ennyn a chefnogi cyfranogiad a dealltwriaeth er mwyn i fioamrywiaeth fwrw gwreiddiau yn y broses benderfynu ar bob lefel.
- **Amcan 2:** Diogelu rhywogaethau a chynefinoedd sydd o'r pwys mwyaf a'u rheoli'n well.
- **Amcan 3:** Gwneud ein hamgylchedd naturiol yn fwy cydnerth drwy adfer cynefinoedd sydd wedi'u diraddio a chreu cynefinoedd.
- **Amcan 4:** Mynd i'r afael â'r prif bwysau ar rywogaethau a chynefinoedd.
- **Amcan 5:** Gwella ein tystiolaeth, ein dealltwriaeth a'n gwaith monitro; a
- **Amcan 6:** Rhoi fframwaith llywodraethu a chymorth ar wait hi gyflawni'r amcanion.

Mae'r Cyngor wedi bod yn gweithio mewn partneriaeth i weithredu'r camau gweithredu a nodir yn y cynllun ac wedi gwneud rhywfaint o gynnydd gan gynnwys dynodi dros 140 o safleoedd o werth sylweddol ar gyfer cadwraeth natur i sicrhau eu bod yn cael eu gwarchod a byddant yn cael eu gwarchod trwy bolisiâu lleol a chenedlaethol.



Mae [Polisi](#) Peillwyr hefyd wedi'i gynhyrchu a'i gymeradwyo gan y Cyngor yn 2024 i hyrwyddo creu cynefinoedd sy'n gyfeillgar i beillwyr ar dir sy'n eiddo i'r Cyngor, mae'r polisi'n amlinellu sawl cam gweithredu sy'n cynnwys; lleihau nifer y toriadau i ardaloedd glaswelltog i ganiatáu cyfnod tyfu hirach, cyflwyno cymysgedd blodau gwyllt brodorol lluosflwydd i welyau ffurfiol a lle bo'n briodol i fannau gwyrdd ardaloedd trefol eraill barhau i ddatblygu mwy o gynefinoedd ar gyfer gwenyn unigol e.e. banciau gwenyn, glaswelltau, tyllau coed a gwestai pryfed.

Storm Bert

Ym mis Tachwedd 2024 daeth Storm Bert â dinistr ar draws De Cymru, ac effeithiwyd yn ddwfn ar lawer o gymunedau ym Mlaenau Gwent. Roedd y tywydd eithafol a brofwyd yn fwy na'r holl ragfynegiadau, gyda glawiad a dorrodd record mewn rhai ardaloedd o'n bwrdeistref. Roedd hon yn her eithriadol i'r Cyngor, y gwasanaethau brys, a'r cymunedau.

Blaenoriaeth gyntaf y Cyngor oedd diogelu bywydau trigolion, amddiffyn eiddo lle bo modd, a chadw seilwaith hanfodol. Er gwaethaf cynllunio a pharatoadau, yn seiliedig ar y rhagolygon oedd ar gael, aeth dwyster ac effaith y storm y tu hwnt i unrhyw beth a ragwelwyd. Effeithiwyd ar gartrefi, busnesau, ysgolion, ffyrdd a chyfleusterau gofal plant i gyd. Roedd nifer y galwadau brys a dderbyniwyd yn ddigynsail.

Achosodd y Storm dirlithriad yng Nghwmtylleri hefyd gan achosi aflonyddwch a thrallod sylweddol. Wrth i ni edrych i'r dyfodol, gwyddom fod digwyddiadau fel y rhain yn dod yn amlach oherwydd newid hinsawdd. Bydd meithrin gwydnwch yn ein cymunedau yn hanfodol, a byddwn yn gweithio'n agos gyda phartneriaid i sicrhau ein bod wedi paratoi'n well ar gyfer yr heriau sydd o'n blaenau. Cynhaliwyd dadfrifio ac adolygiad llawn o ymateb y Cyngor, a chynhaliwyd adolygiad annibynnol hefyd. O hyn, sefydlwyd gweithgor aelodau er mwyn mynd i'r afael â gwersi a ddysgwyd a pharatoi ar gyfer unrhyw dywydd eithafol yn y dyfodol

Trafnidiaeth Gyhoeddus

Mae'r gwaith bellach wedi'i gwblhau ar y prosiect gwella amllder ar linell Glynebwy a gyflawnwyd mewn partneriaeth â Llywodraeth Cymru, Trafnidiaeth Cymru a Network Rail. Bellach mae gwasanaethau uniongyrchol rhwng Glynebwy a Chasnewydd a Chaerdydd, gyda 2 drên yr awr o Lynebwy. Mae'r prosiect hefyd wedi gweld pont droed Mynediad i Bawb gwbl hygyrch, platfform newydd a maes parcio yn Llanhilledd. Er mwyn caniatáu i'r gwasanaethau newydd redeg, mae dolen basio newydd 7 milltir wedi'i hadeiladu rhwng Crosskeys ac Aber-big ochr yn ochr â gwaith pridd a draenio newydd, a adeiladwyd i ddarparu ar gyfer y trac newydd gan wella cysylltedd a mynediad i drigolion a busnesau gyda'r rhanbarth ehangach a thu hwnt.

Priffyrdd

Cymeradwywyd cwblhau a mabwysiadu ffurfiol y Cynllun Rheoli Asedau Priffyrdd (HAMP) gan y Cyngor ym mis Medi 2023. Bydd y HAMP yn cefnogi ac yn gyrru dull yr Awdurdod o gynnal a chadw priffyrdd dros y 5 mlynedd nesaf.

Defnyddiwyd dull bandio newydd ar gyfer selio patsys / tyllau yn y ffordd ar draws rhwydwaith y priffyrdd gyda'r nod o wneud i'r gorffeniad edrych yn fwy esthetig, ond yn bwysicach fyth, ymestyn oes y briffordd wedi'i hatgyweirio ac atal ymweliadau lluosog. Yn ogystal, mae'r cyngor yn y broses o dreialu dull newydd ar gyfer patsio a gwaith tyllau yn y ffordd gan ddefnyddio JCB Bobcat sy'n profi i fod yn gadarnhaol iawn.

Yn y dyfodol mae'r cyngor wedi sicrhau cyllid gan Lywodraeth Cymru trwy eu Menter Benthycu Llywodraeth Leol (LGBI) ar gyfer 2025/26 a 2026/27 lle rhagwelir y bydd hyn yn cael effaith fawr ar gynnal a chadw seilwaith y priffyrdd.



Heriau Allweddol a Nodwyd ar gyfer Gweithredu yn 2025/26

- Er mwyn gwella'r defnydd o fesurau gwella ynni ar draws cartrefi, mae'r Cyngor yn archwilio llwybrau cyflenwi cyflenwol i gynyddu'r defnydd o ECO4Flex ar draws y fwrdeistref
- Bydd meithrin gwydnwch yn ein cymunedau o ran digwyddiadau hinsawdd yn hanfodol, a byddwn yn gweithio'n agos gyda phartneriaid i sicrhau ein bod wedi paratoi'n well ar gyfer yr heriau sydd o'n blaenau trwy weithredu ein cynllun gweithredu rheoli llifogydd
- Parhau i weithio i gyflawni targed ailgylchu Llywodraeth Cymru o 70% sydd wedi'i gynnwys fel rhan o'n dangosyddion perfformiad. Mae swyddogion wedi ymgysylltu â Llywodraeth Cymru, trwy Bartneriaethau Lleol a WRAP, i ddatblygu Strategaeth Gwastraff ac Ailgylchu newydd sy'n manylu ar weledigaeth y dyfodol ar gyfer y gwasanaeth a chamau gweithredu pellach sydd eu hangen
 - *Camau nesaf – ymgynghori â'r cyhoedd yn ystod 25/26 ar Strategaeth Gwastraff ac Ailgylchu newydd y Cyngor*
- Gweithredu'r Cynllun Gweithredu Adfer Natur Lleol newydd a'r Polisi Peillwyr i ymateb i'r argyfwng natur

